

CUỐI NĂM MAI, ĐÀO GIẢ

Phóng sự của PHẠM HỒNG VÂN

Tết mỗi năm, có điều lý thú là một mặt hàng giả trăm phần trăm lại được bày bán công khai mà không bị truy tố, thậm chí còn được đông đảo khách hàng yêu thích, đó là mai, đào bằng vải. Mặc dù còn khá lâu mới đến Tết nhưng tại các cửa hiệu ở Thành phố HCM đã bày bán la liệt, mà những trung tâm tiêu thụ mạnh nhất là các đường Nguyễn Huệ, Đồng Khởi, Hai Bà Trưng và Phan Đình Phùng v.v...

Tại nhiều cửa hàng bán hoa vàimọc lên trong mấy năm gần đây, có nhiều mặt hàng đẹp và lạ mắt sản xuất tại Hồng Kông và Thái Lan nhưng vẫn không có hai loại mai và đào, cũng chính nhờ đó mà hai mặt hàng này được khách chiều chuộng hơn nữa.

Ai là người triển lãm đầu tiên về hoa vải tại Saigon?

Trước đây những loại hoa *dỏm* đều tập trung tại Chợ Lớn, sản xuất dưới hình thức các loại nhựa dẻo không đạt chất lượng cũng như mẫu mã, chỉ tiêu thụ mạnh nhất ở các tỉnh lẻ và nông thôn. Năm 1967 tại Saigon, cuộc triển lãm hoa vải đầu tiên tại đường Tự Do (nay là Đồng Khởi) mà nghệ nhân đầu tiên đạt chất lượng về sản phẩm là bà Kim Phúc (ảnh), sau 3 năm miệt mài học hỏi với một chuyên viên tốt nghiệp tại Nhật. Cuộc triển lãm trên 50 mặt hàng, dưới nhiều dạng hoa khác nhau, trong đó có hai loại hoa mai và đào được khách hàng tham quan đánh giá cao và sau đó bà được mời triển lãm và giảng dạy nhiều nơi tại Saigon. Hiện bà Kim Phúc vẫn còn ở Việt Nam, là chủ cơ sở Mỹ nghệ hoa vải Hồng Phương, số 772, đường Nguyễn Đình Chiểu, quận 3, đó là một trung tâm sản xuất hoa vải nổi tiếng cả trước và sau giải phóng.

Từ ngày kinh tế thị trường mở cửa, cơ sở này có dịp phát triển nhiều mặt hàng mới, tiêu thụ trong nước và xuất khẩu.

Nghệ thuật thực hiện hoa mai, đào vải như thế nào?

Nhìn chung, hiện nay có nhiều loại mai đào bán ngoài thị trường dưới nhiều hình thức nhựa dẻo, giấy, vải... nhưng vì thực hiện theo phương thức công nghiệp nên phần công phu và tỉ mỉ không bằng sản xuất thủ công. Từ mảnh vải đến thành hình hoa mai phải qua nhiều công đoạn, không đơn giản như nhiều người đã nghĩ, vì mỗi khâu có mỗi cách khác nhau, nhất là sản phẩm làm bằng tay:

- **Chọn vải:** Giai đoạn đầu thực hiện cánh hoa, người thợ phải tỉ mỉ lựa vải cho phù hợp với từng loại hoa, với mai và đào

Ảnh: PHẠM HỒNG VÂN

phải dùng vải soic nội hay lụa Hà Đông tốt nhất, sau đó qua phần nhuộm màu. Nếu làm đại trà thì để nhà máy nhuộm gia công đỡ mất thời giờ, muốn màu nào sẽ có màu đó. Trường hợp làm ít có thể nhuộm tại nhà mỗi lần vài mét. Tuy nhiên vấn đề khó là phải nhuộm cho đúng màu sắc của hoa. Nếu sai lệch trong khâu nhuộm màu sẽ làm giảm giá trị về mặt nghệ thuật của hoa rất nhiều, đó là một thực hiện hoa vải.

- **Lột vải:** Qua phần nhuộm, phải hồ vải, không nên hồ dày quá, với hai loại mai, đào người thợ chỉ cần hồ vài quai một lần và phơi nắng một buổi là có thể làm ngay được, nhưng hồ vải cũng là nghệ thuật, chỉ dân trong nghề mới nắm được phần kỹ thuật riêng của phần vụ này.

- **Phấn dập và tạo hình hoa mai đào:** Tất cả đã có khuôn sẵn, nghệ nhân đưa vải vào khuôn dập chỉ trong thời gian ngắn là hoàn tất khâu này, dù làm ít hay nhiều cũng phải dùng máy dập cả.

- **Máy ép:** Thành hình cánh hoa, qua giai đoạn khác là ép, mục đích để cánh hoa thật phẳng và dễ uốn nắn thành những loại hoa búp. Tất cả các búp hoa phải thực hiện bằng tay dù mai hay đào, và đặc biệt búp non được chế từ nhiều chất bột mà ra. Sau đó, những quai lớp sơn xanh màu lá mạ non và điểm thêm chút sơn vàng sẽ thành búp non, riêng búp đào là phải làm bằng vải.

- **Lá và nụ của mai:** Phức tạp nhất, không phải dùng màu sắc của giấy làm lá là đủ mà nghệ nhân cao tay nghề còn sử dụng nhiều cách khác như vải nhuộm màu cho ra lá già, còn lá non là một loại nhựa dẻo thổi mỏng ra nhuộm lại và nhụy được se bằng chỉ màu.

Thực hiện một cành mai thủ công, các nghệ nhân phải có thời gian gấp đôi mai công nghiệp.

Nói chung thành hình cánh hoa mai phải đẹp toàn diện từ kỹ thuật đến mỹ thuật nhưng giai đoạn cuối nếu người kết hoa không khéo cũng làm cho tác phẩm bị mất khá nhiều giá trị.

Cành mai: làm bằng cành me là

cách hiện nay được đa số sử dụng. M của nhánh về, người ta sơn qua lớp dầu bóng để thật khô mới kết được, nếu không khi qua phải uốn nắn lại cho thay đổi, tùy theo cành lớn nhỏ, các uốn của từng thợ khác nhau theo thẩm mỹ mỗi người.

Đặc biệt hoa đào phải dùng cành thật như đào Hà Nội mới đúng nghĩa. Còn các cành nhỏ chung trên bàn mới thay thế bằng cành loại khác.

Mai và đào nói chung được thực hiện gần giống như nhau nhưng mai còn phu hơn vì còn nhiều phần phụ khác như nhụy búp....

Khi hàng giả cất cánh ra nước ngoài

Từ vài năm nay, các khách Việt Kiều về thăm quê hương đã không quên mang đi món hàng xinh xắn này để làm quà cho bạn bè thân ở quê họ xứ người. Họ mua dưới nhiều hình thức, cả cũ hoặc bông rời, khi sang đó mới kết cành sau.

Trong dịp tiếp xúc, Trung tâm Mỹ nghệ hoa vải Hồng Phương cho biết hàng tháng đều có một đến vài chục hàng ch dù chưa đến thời điểm Tết, trung bình mỗi lần mua đi vài ngàn cành hoa mai để gởi đi nước ngoài; họ cũng cho biết thời có thân nhân mới mở tiệm bán hoa vải tại các nước Tây Âu rất nhiều.

Còn vài trường hợp khác, nhiều gia đình Việt Nam trước khi xuất cảnh sợ nhờ nghề này nên khi ra đi, họ cũng đem mang theo các đồ nghề để sinh sống tại quê lạ xứ người, mặc dù không đủ để sống nhưng cũng tạm ổn trong sinh kế. Hiện nay mỗi lần Tết đến, người Việt tại nước ngoài đã có thêm mai vàng Saigon và hồng đào Hà Nội, kể ra cũng vui vui...

Cuộc chạy đua giữa mai giả và mai thật trên từng cây số

Theo thời giá hiện nay, một cành hoa mai bằng vải bán lẻ phải 600 đồng và búp 400 đồng. Khách hàng mua giá cao thấp tùy theo bông nhiều hay ít nhưng một bình mai phải từ 50 ngàn đồng trở lên, có những cây mai "đặt hàng" lên đến cả triệu đồng. Hoa đào hiện nay tối thiểu từ 80 đến 100 ngàn trở lên, không được giá đó. Điều tiện lợi nhất sau khi chưng Tết xong, có thể giặt sạch cất kỹ để sang năm xài tiếp (tùy theo loại vải).

Mai bằng nhựa dẻo một bình nhỏ phải mất 35 ngàn, nếu khách hàng không dùng chậu có thể mua từng cành rời về nhà, giá sẽ rẻ hơn.

Một địa điểm bán mai giả hàng ngày gặp mỗi có thể bán trên triệu đồng. Riêng mai thật hiện đã vào mùa nên rất mắc nếu gặp những chậu mai xin thì phải tính từ chỉ từ trên, đến nay, một cuộc chiến tranh "ấm" giữa hai loại mai đã thực sự bùng nổ. Tuy nhiên sự lựa chọn là tùy theo ý thích và túi tiền của người tiêu thụ nhưng dù mai thật hay giả cũng là mai cả trong ba ngày Tết có mai đến nhà là Tết làm rồi. ♣